

1. ΘΕΜΑ

Συμπληρωματικές προτάσεις με να-πρόταση

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Απαιτούσε να τον εξυπηρετήσουν αμέσως. Οφείλες να τον βοηθήσεις. Ξαφνικά άκουσα να με φωνάζουν. Θα χαρώ να σας φιλοξενήσω. Εξακολουθεί να μη μου μιλάει. Ενδέχεται να βρέξει. Είναι ευκαιρία να τον γνωρίσουμε. Έχω ανάγκη να σου μιλήσω. Είναι γεννημένος να κυβερνάει.

3. ΕΠΙΠΕΔΟ-ΒΑΘΜΟΣ ΔΥΣΚΟΛΙΑΣ

A, B, Γ, Δ ΚΕΓ, 1, 2 ΕΚΠΑ

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΓΝΩΣΗ

Αντικείμενα

Σύνταξη απρόσωπων ρημάτων

5. ΠΙΘΑΝΑ ΛΑΘΗ

Οι αλλόγλωσσοι συχνά χρησιμοποιούν λάθος έγκλιση στη συμπληρωματική να-πρόταση: *Αρχίζω να διαβάσω. Αρχισε να γράψει. Σταμάτησε να δουλέψει. Έμαθα να γράψω. Έμαθα να χορέψω.*

6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Οι εξαρτημένες προτάσεις που εισάγονται με να-συμπληρωματική πρόταση λέγονται *βουλητικές*. Οι να-προτάσεις μπορεί να συμπληρώνουν το νόημα ενός ρήματος, ενός ουσιαστικού, ενός επιθέτου, μιας φράσης κτλ.

Οι να-προτάσεις μπορεί να λειτουργούν ως:

- ✓ αντικείμενο,
- ✓ υποκείμενο ή
- ✓ επεξήγηση.

1) να-προτάσεις που λειτουργούν ως αντικείμενο

Τα ρήματα που έχουν ως συμπλήρωμά τους να-προτάσεις οι οποίες λειτουργούν ως αντικείμενο είναι τα:

α) απαιτώ, επιθυμώ, εύχομαι, ζητώ, θέλω, καταριέμαι, παρακαλώ, ποθώ και άλλα τα οποία μοιάζουν σημασιολογικά με τα παραπάνω ρήματα.

Απαιτούσε να τον εξυπηρετήσουν αμέσως.

Προσπαθούσε μάταια να πιάσει κανένα ψάρι.

Έλεγα να του πω πόσο άδικος είναι. (= σκεφτόμουν να του πω...)

β) αναγκάζομαι, αρκούμαι, έχω, ντρέπομαι, οφείλω, περιορίζομαι, υποχρεώνομαι, φοβάμαι, χρωστώ κτλ.

Ντρέπεται να ζητήσει δανεικά.

Αναγκάστηκα να τον παρακαλέσω.

Οφείλες να τον βοηθήσεις.

γ) αδειάζω, αξίζω, αργώ, δικαιούμαι, δυσκολεύομαι, ευκαιρώ, ευκολύνομαι, καταφέρνω, κατορθώνω, λησμονώ, μαθαίνω, ξέρω, ξεχνάω κ.ά.

Δεν αξίζεις να σε λυπούνται.

Έμαθε να γράφει.
Κατόρθωσε να φτάσει ως την κορυφή του βουνού.
Δυσκολεύεται να λύσει την άσκηση.

δ) αισθάνομαι, ακούω, βλέπω, καταλαβαίνω, νιώθω, φαίνομαι, φαντάζομαι κ.ά. (αισθητικά ρήματα)

Ξαφνικά άκουσα να με φωνάζουν.
Είδε να τον εγκαταλείπουν οι φίλοι του.

Μερικά από τα παραπάνω ρήματα μπορεί να έχουν ως άμεσο αντικείμενο μια ονομαστική φράση στην αιτιατική, και τότε η να-πρόταση δηλώνει ένα πραγματικό γεγονός:

Είδε τους φίλους του να τον εγκαταλείπουν.

ε) αηδιάζω, βαρύνομαι, δυσσαρεστούμαι, ζαλίζομαι, λυπάμαι, σιχαίνομαι, τρελαίνομαι, τρέμω, υποφέρω, χαίρομαι, χορταίνω κ.ά.

Θα χαρώ να σας φιλοξενήσω.
Σιχάθηκα να τον βλέπω.
Υποφέρω να σε βλέπω λυπημένη.

στ) αρχίζω, αφήνω, εξακολουθώ, καταλήγω, καταντώ, κινδυνεύω, κοντεύω, παραλείπω, παύω, πλησιάζω κ.ά.

Κόντεψα να τρελαθώ.
Εξακολουθεί να μη μου μιλάει.
Άρχισε να περπατάει.

2) να-πρότασεις που λειτουργούν ως υποκείμενο

Τα απρόσωπα ρήματα και οι απρόσωπες εκφράσεις έχουν ως συμπλήρωμά τους να-πρότασεις, οι οποίες λειτουργούν ως υποκείμενο. Έτσι μια να-πρόταση λειτουργεί ως υποκείμενο:

α) *απρόσωπων ή αμετάβατων ρημάτων*

αξίζει, ακούστηκε, αποκλείεται, αρκεί, αρμόζει, είναι, ενδέχεται, ενδιαφέρει, επιτρέπεται, καταλήγει, λείπει, μέλλει, μένει, μοιάζει, νοιάζει, πρέπει, πρόκειται, συμβαίνει, συμφέρει, τυχαίνει, υπολείπεται, φαίνεται, φτάνει, χρειάζεται κ.ά.

Δε χρειάζεται να έρθεις.

Σ' ενδιαφέρει να μάθεις;

Τυχαίνει να τον ξέρω.

Ενδέχεται να βρέξει.

Αρκεί να είσαι καλά.

Ήταν να φύγουμε στις επτά.

Μου ήρθε να βάλω τα κλάματα.

β) *απρόσωπων εκφράσεων* (είναι + ουσιαστικό ή είναι + ουδέτερο επίθετο)

Όπως: είναι αμαρτία, είναι ανάγκη, είναι ευκαιρία, είναι ευκολία, είναι ευτυχία, είναι θαύμα, είναι καιρός, είναι κρίμα, είναι λύπη, είναι ντροπή, είναι τιμή, είναι ώρα κ.ά.

Ή όπως: είναι άδικο, είναι αδύνατον, είναι απίστευτο, είναι γραφτό, είναι δίκαιο, είναι δυνατόν, είναι δύσκολο, είναι εύκολο, είναι κακό, είναι καλό, είναι λυπηρό, είναι μοιραίο,

είναι πεπρωμένο, είναι περιττό, είναι πιθανό, είναι σωστό, είναι φοβερό, είναι φυσικό, είναι ωραίο κ.ά.

Δεν ήταν ανάγκη να φέρεις δώρο.

Είναι καιρός να φύγουμε.

Είναι ευκαιρία να τον γνωρίσουμε.

Ήταν πεπρωμένο να γνωριστούμε.

Είναι αδύνατον να μην το ξέρεις.

Είναι άδικο να τον στείλουνε στη φυλακή.

Ήταν φυσικό να αντιδράσεις.

3) να-προτάσεις που λειτουργούν ως επεξήγηση

α) ενός ουσιαστικού (σύναρθρου ή άναρθρου) ή ενός επιθέτου:

Τη συνήθειά σου να τρέχεις όταν οδηγείς μπορεί να την πληρώσεις ακριβιά.

Ήρθα με διάθεση να περάσουμε καλά.

Φαινόταν έτοιμος να γελάσει.

Περίμενε ανυπόμονος να μάθει τα νέα.

β) μιας ονοματικής φράσης:

Έκανε το μεγάλο λάθος να του πει ψέματα.

Το θεωρεί μεγάλη αδικία να του πάρουν την υπόθεση.

Έχει κακή συνήθεια να ζύνει τη μύτη του.

Τι παράξενο φαινόμενο να εξαφανίζονται μυστηριωδώς τα πράγματα!

Ένα σφάλμα έκανε, να μην ειδοποιήσει την αστυνομία.

Σ' αυτές τις περιπτώσεις η να-πρόταση δηλώνει κάτι που είναι αληθινό, κάποιο πραγματικό γεγονός.

γ) μιας περίφρασης (ρήμα + ουσιαστικό)

Όπως: έχω άδεια, έχω απαίτηση, έχω διάθεση, έχω δικαίωμα, έχω το θάρρος, έχω σκοπό, έχω υποχρέωση, βρίσκω την ευκαιρία, βρίσκω τον τρόπο, δίνω το δικαίωμα, δίνω δύναμη, δίνω το θάρρος, δείχνω προθυμία, παίρνω απόφαση, παίρνω το θάρρος κ.ά.

Είχε σκοπό να φύγει.

Δεν έχω διάθεση να βγω έξω απόψε.

Μου έδωσε το δικαίωμα να του μιλάω έτσι.

Πήρα το θάρρος να σου ζητήσω μια χάρη.

Έδειξε προθυμία να με βοηθήσει.

δ) μιας περίφρασης (ρήμα είμαι ή γίνομαι + επίθετο)

Όπως: είμαι ανίκανος, είμαι ανυπόμονος, είμαι αρμόδιος, είμαι γεννημένος, είμαι ελεύθερος, είμαι ικανός, είμαι καλός, είμαι κατάλληλος, είμαι μαθημένος, είμαι πρόθυμος, είμαι συνηθισμένος, είμαι φτιαγμένος κ.ά.

Είμαι ανυπόμονος να σε δω.

Έγινα ικανός να φροντίζω την οικογένειά μου.

Είμαι συνηθισμένος να μου συμπεριφέρονται μ' αυτό τον τρόπο.

Δεν είμαι αρμόδιος να σας βοηθήσω σ' αυτό το θέμα.

Δεν ήταν πρόθυμος να μας μιλήσει.

- Οι να-προτάσεις μπορεί να συντάσσονται με ορισμένες προθέσεις: *αντί, δίχως, χωρίς:*

Κάνε κάτι αντί να κοιμάσαι όλη την ημέρα!

Πήρε λεφτά από το πορτοφόλι μου *δίχως να με ρωτήσει*.

Κάναμε ακριβώς το ίδιο, *χωρίς να πούμε ούτε μια λέξη ο ένας στον άλλο*.

- Επίσης, οι *να-προτάσεις* συντάσσονται με τις προθέσεις *από, με, σε* με το άρθρο *το* μπροστά τους:

Καλύτερα προτιμώ την κούραση *από το να μη δουλεύω*.

Δε θα πετύχεις τίποτα *με το να με παρακαλάς*.

Ήταν καλός *στο να λύνει δύσκολα προβλήματα*.

- Συνήθως οι *να-προτάσεις* εκφέρονται σε υποτακτική. Υπάρχουν όμως περιπτώσεις όπου οι *να-προτάσεις* εκφέρονται:

α) σε οριστική παρατατικού, και τότε δηλώνουν κάτι που δεν έχει πραγματοποιηθεί (πόθος, ευχή):

Χτες ήθελα *να βρισκόμουν δίπλα σου*.

β) σε οριστική οποιουδήποτε παρελθοντικού χρόνου, και τότε δηλώνουν μια σκέψη αυτού που μιλάει ή ένα γεγονός που ανήκει στο παρελθόν:

Θα ήταν καλύτερα *να είχε ξεκινήσει νωρίς γι' αυτό το ταξίδι*.

7. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Οι *να-προτάσεις* συμπληρώνουν και μπορεί να λειτουργούν ως αντικείμενο ή υποκείμενο του ρήματος ή ως επεξήγηση (Θέλει *να φάει*. Απαγορεύεται *να βγείτε έξω*. Ένα σφάλμα έκανε, *να μην ειδοποιήσει την αστυνομία*.). Στόχος μας είναι να καταλάβουν οι μαθητές το συντακτικό ρόλο μιας συμπληρωματικής *να-πρότασης*. Ο διδάσκων μπορεί να ξεκινήσει τη διδασκαλία του με πολύ απλά παραδείγματα στα οποία μια *να-πρόταση* έχει θέση αντικειμένου και να προχωρήσει στη συνέχεια σε *να-προτάσεις* που έχουν θέση υποκειμένου ή λειτουργούν ως επεξήγηση.

Τα ρήματα που συντάσσονται με υποτακτική (συνοπτική – μη συνοπτική) δυσκολεύουν σε μεγάλο βαθμό τους αλλόγλωσσους. Σκόπιμο είναι να δοθούν αρκετά παραδείγματα χρήσης αυτών των ρημάτων σε περιστάσεις επικοινωνίας προκειμένου οι μαθητές να ασκηθούν στη σωστή χρήση τους.

8. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΣΥΝΑΦΗ ΘΕΜΑΤΑ

ΓΓ31: Συμπληρωματικές προτάσεις με συμπληρωματικό δείκτη *ότι/πως*

ΓΓ33: Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

ΓΓ34: Συμπληρωματικές προτάσεις με το *μήπως/μη(ν)*

ΓΓ35: Συμπληρωματικές προτάσεις με το *που* (γεγονοτικές)

ΓΓ36: Ουσιαστικοποιημένες προτάσεις

ΓΓ40: Όψη του ρήματος

ΑΤ16: Συνδυασμοί του *να* σε κύριες προτάσεις

ΑΤ18: Ονοματοποιημένες προτάσεις με *να*

ΑΤ19: Επιρρηματικές προτάσεις με *να* (τελικές, αποτελεσματικές, υποθετικές, παραχωρητικές)

9. ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΥΛΙΚΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Γλωσσικές Ασκήσεις: 291, 305-307, 459-462.